

Fotografia extreta del llibre de Pòrtic

Geografia i medi natural

El castell està situat a una altitud de 863 metres en una posició privilegiada pel que fa al control sobre els camins d'accés a l'altiplà de Calaf. De fet, es troba emplaçat a l'extrem occidental de l'allargada serra de Castelltallat (922 m), la qual emmarca, amb la serra de Rubió (837 m) al sud, el camí que comunicava la vall del Cardener amb la del Segre. Era, per tant, un camí molt important en temps de reconquesta.

En aquest indret el domini antic dels alzinars i dels roures ha estat substituït, en bona part, per pinedes.

La història

El terme de Boixadors apareix documentat per primera vegada l'any 1015. Fou senyorejat per la família dels Boixadors des del 1100, quan es documenta Berenguer Bonfill de Boixadors. Al segle XIV, juntament amb els termes de la Llavinera i la Fortesa, van formar la baronia o varvassoria de Boixadors. L'any 1425, en morir Ramon Berenguer de Boixadors sense descendència, la baronia va passar a una germana casada amb Arnau de Foixà. Els Foixà-Boixadors van mantenir la baronia fins a la fi de les senyories jurisdiccionals al s. XIX.

El document més antic referent a l'església data del 1015. Al s. XII apareix en una relació de parròquies del bisbat de Vic. Al final del s. XVII l'edifici patia una evident deterioració, cosa que va provocar que a la darreria del s. XVIII s'hi fessin reformes. Al s. XIX va perdre les funcions parroquials.

El conjunt de l'església i del castell de Boixadors va ser declarat bé d'interès cultural el 1949. Cedit a l'Ajuntament de Sant Pere Sallavinera, des del 1971 la Diputació de Barcelona hi ha portat a terme diverses campanyes de restauració.

L'edifici

Enlairat en un turó privilegiat pel paisatge que ens permet albirar, i situat al costat de l'església, el castell es troba en bon estat de conservació. Ha estat desarticulat en part, però se'n conserva un conjunt prou important arrecerat a l'entorn de la torre mestra, integrat per diferents estances, fragments de mur, cups, un colomar, etc., que responen ja a ampliacions realitzades sobretot durant l'època gòtica.

La torre mestra, datada del s. XI, és l'únic element romànic que ha subsistit. La seva silueta singularitza el castell i permet distingir-lo des de molts punts de les comarques veïnes. Es tracta d'una torre de pla circular dividida en tres nivells. El basament és totalment cobert amb un sostre de pedra i no es comunica amb els altres pisos, que són coberts per falses cúpules de pedra. Al primer pis, la cúpula té una obertura al centre que permet l'accés al segon, i en aquest hi ha una altra obertura lateral que dona al terrat.

L'accés a l'interior es fa a través de dues portes obertes a l'est, situades en el primer i el segon pis. A l'exterior totes dues acaben en un arc de mig punt adovellat, coronat per una filada de lloses, a manera d'arquivolta, sobre la qual encara hi ha un segon arc. A l'interior, la primera acaba en una llinda, i la segona en un sol arc de mig punt adovellat. Al cantó

Castell de Boixadors vist des de ponent. Fotografia de Jordi Gironès

sud hi ha una finestra espitllurada, coronada, a l'exterior, per un bloc monolític i, a l'interior, per un arc de mig punt adovellat, on la finestra es fa més gran.

El diàmetre extern, constant en tota la torre, és de 7,20 m; però a l'interior l'espai es fa més gran en el segon pis ja que el gruix dels murs, que al primer és de 2,30 m i al segon d'1,65 m, es redueix progressivament.

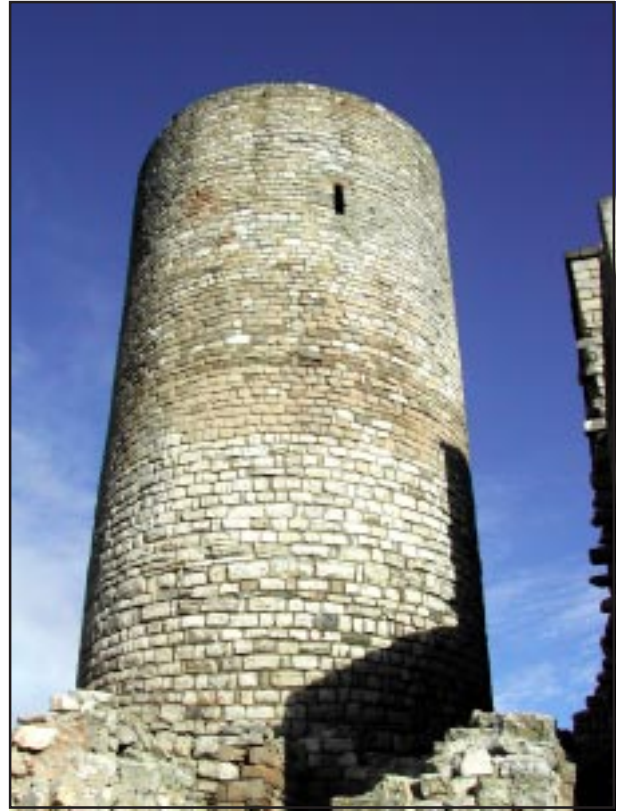
L'aparell és fet amb blocs de pedra irregulars, només desbastats i col·locats en filades horitzontals.

L'església

Edificat al s. XI, però transformat posteriorment, l'edifici es manté en un excel·lent estat de conservació. Originàriament devia tenir una nau, coberta amb volta de mig punt i reforçada amb arcs torals, que probablement acabava en un absis. A la fi del s.XIII es va ampliar la nau cap a l'est i es van edificar un absis quadrangular i dues capelles laterals, a manera de creuer. Més tard, es va sobrealçar la part primitiva de la nau, reforma que va conferir més harmonia al conjunt. Dues finestres il·luminen aquest sector originari, l'una al sud i l'altra a l'oest, la primera de doble esqueixada i coronada per un arc de mig punt adovellat; la segona és formada per un arc de mig punt adovellat que emmarca un petit desgruixament del mur, on s'obre pròpiament la finestra.

Església i castell des de llevant. Fotografia de Jordi Gironès

Entrada i torre de l'homenatge del castell de Boixadors. Fotografia de Jordi Gironès

La porta d'entrada, que es troba al mur sud del sector primitiu de la nau, es compon d'un arc de mig punt desdoblant en dues filades de llosetes que emmarquen una sanefa de puntes de diamant, amb un segon arc en degradació sota seu que acaba de delimitar la porta. La part superior de la porta és decorada amb un fris d'arcs cecs, en sèries de dos, entre unes lesenes curtes. Al mur nord hi ha una altra porta, ara inutilitzada, que devia comunicar amb el castell i que és formada per un arc de mig punt adovellat, extradossat amb una filada de llosetes a manera d'arquivolta. El mur oest

és capçat per un destacable campanar d'espadanya de dos ulls. L'aparell de l'edifici romànic ha estat obrat amb carreus de diferents mides, amb predomini dels petits, ben escairats i disposats en filades horitzontals, mentre que la resta de l'església és aparellada amb carreus més grossos i ben treballats.

Nota: escrit extret íntegrament del volum Anoia de les guies de la Catalunya Romànica d'Editorial Pòrtic, juny 1999.

Jordi Gironès Vilardebò
febrer de 2008